

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

จากงานทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบว่าพื้นที่สาธารณะที่ดีและมีคุณภาพนั้นย่อมเชื่อมโยงส่งเสริมคุณภาพของเมือง พื้นที่ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ด้วยการใช้งานของมนุษย์ โดยผู้ที่เข้าไปใช้จะต้องรู้สึกคุ้นเคย ผ่อนคลาย สะดวกสบายหรือไม่มีความรู้สึกว่าถูกควบคุม ในการวางแผนคิดเพื่อการพัฒนาสภาพของพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพเหล่านั้นจึงควรอ้างอิงถึงลักษณะของผู้ใช้งานและรูปแบบในการใช้งานเป็นที่ตั้ง ทั้งนี้การมุ่งค้นหาแนวทางพัฒนาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเขตชุมชนอนุรักษ์เมืองเก่าเชียงใหม่ เป็นงานศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) การสัมภาษณ์ (Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ในการเก็บบันทึกข้อมูล โดยมีลำดับในการศึกษา 5 ลำดับดังนี้

- 3.1 การศึกษาเบื้องต้น
- 3.2 การเก็บข้อมูล
- 3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิเคราะห์
- 3.4 การสังเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 การสรุปข้อจำกัดและข้อเสนอแนะของการวิจัย

ซึ่งใน 3 ลำดับแรกเป็นไปเพื่อหาคำตอบสำหรับวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 1 และ 2 คือเพื่อสำรวจลักษณะกายภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันข้อหนึ่ง และเพื่อสำรวจความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับลักษณะการใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชนเมืองเชียงใหม่ ข้อหนึ่ง เมื่อได้ตามวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้อาจจัดเรียงเพื่อทำการวิเคราะห์และสรุปผล ส่วนการศึกษาใน 2 ลำดับหลังนั้น เป็นการสร้างแนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเขตพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานจากความเห็นของชุมชน ซึ่งก็คือวัตถุประสงค์การศึกษาในข้อสุดท้ายนั่นเอง

3.1 การศึกษาเบื้องต้น

3.1.1 การเตรียมชุดคำถาม

จากวัตถุประสงค์การวิจัยต้องการสร้างแนวทางพัฒนาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเมืองเก่าเชียงใหม่ ทำให้ต้องค้นหาว่าพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพภายในเมืองเชียงใหม่นั้นตั้งอยู่ตำแหน่งใด มีการใช้งานอย่างไรและมีปัญหาในการใช้งานอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ในการศึกษาต้องค้นหาพื้นที่สาธารณะตามความเข้าใจของชาวเชียงใหม่ การทำรายการคำถามจึงอยู่บนพื้นฐานความตั้งใจที่จะนำความคิดเห็นหรือความคุ้นเคยตามที่ชาวเชียงใหม่เป็นอยู่ออกมาได้มากที่สุด ตัวอย่างคำถามจึงได้แก่ พื้นที่สาธารณะตามความเห็นของชาวเชียงใหม่นั้นคืออะไร พื้นที่นั้นตั้งอยู่ตรงตำแหน่งใด การใช้งานพื้นที่นั้นมีปัญหาอย่างไรบ้างเป็นคำถามหลัก และมีคำถามรองที่ถามเกี่ยวกับการรับรู้เอกลักษณ์ของเมืองและสิ่งที่ทำให้ชาวเมืองคุ้นเคย เช่น สิ่งใดที่ทำให้เมืองเชียงใหม่แตกต่างจากที่อื่น มีความเชื่อในการใช้พื้นที่อย่างไร เป็นต้น

ในส่วนขั้นตอนการลงเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า การเตรียมคำถามให้สามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามที่ต้องการนั้น มีสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การเก็บข้อมูลสัมฤทธิ์ผลคือ การทำความเข้าใจประเด็นที่จะถามให้เด่นชัด โดยในการวิจัยนี้ก็คือ คำสำคัญและการให้ความหมายเรื่องพื้นที่สาธารณะ เหตุที่ต้องให้ความสำคัญและระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะอันที่จริงแล้วคำว่าพื้นที่สาธารณะไม่เคยถูกใช้ในระดับชุมชน สิ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกันที่ชุมชนรู้จักคือ สวนสาธารณะหรือที่สาธารณะประโยชน์ ซึ่งทั้งสองต่างก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเมืองเท่านั้น นอกจากนี้ในการสอบถามข้อมูลชุมชนในเขตเมืองเชียงใหม่ยังพบว่าผู้ใช้พื้นที่สาธารณะในเขตเมืองมีความหลากหลายทั้งแหล่งที่มา เชื้อชาติและวัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อป้องกันการสับสนและไขว้เขวในระหว่างการเก็บข้อมูล จึงจำเป็นที่จะต้องเตรียมรายการคำถามสำคัญเกี่ยวกับความหมายของพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพ เพื่อป้องกันการสับสนและสามารถใช้เป็นตัวเลือกสำรอง ในกรณีที่ผู้ถูกสอบถามไม่เข้าใจคำว่า “พื้นที่สาธารณะ” แต่เข้าใจในความหมายอื่นที่คล้ายหรือใกล้เคียงกัน เช่น ที่รวมกัน วัด โรงเรียนหรือประตูเมือง เป็นต้น

ดังนั้นในการทำงานเก็บข้อมูลภาคสนามจึงเป็นไปได้ที่จะพบความหมายของพื้นที่สาธารณะในแบบอื่นนอกจากที่เตรียมมาไว้ ผู้วิจัยจึงควรทำการบันทึกคำหรือการนิยามความหมายที่พบใหม่ไว้ใช้ตรวจทานอยู่เสมอ

3.1.2 การทำรายการกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้งานสามารถลำดับเวลาในการทำงานและตรวจสอบข้อมูลว่าครบและมีส่วนใดเพิ่มเติมจากที่เตรียมมาหรือไม่ โดยแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

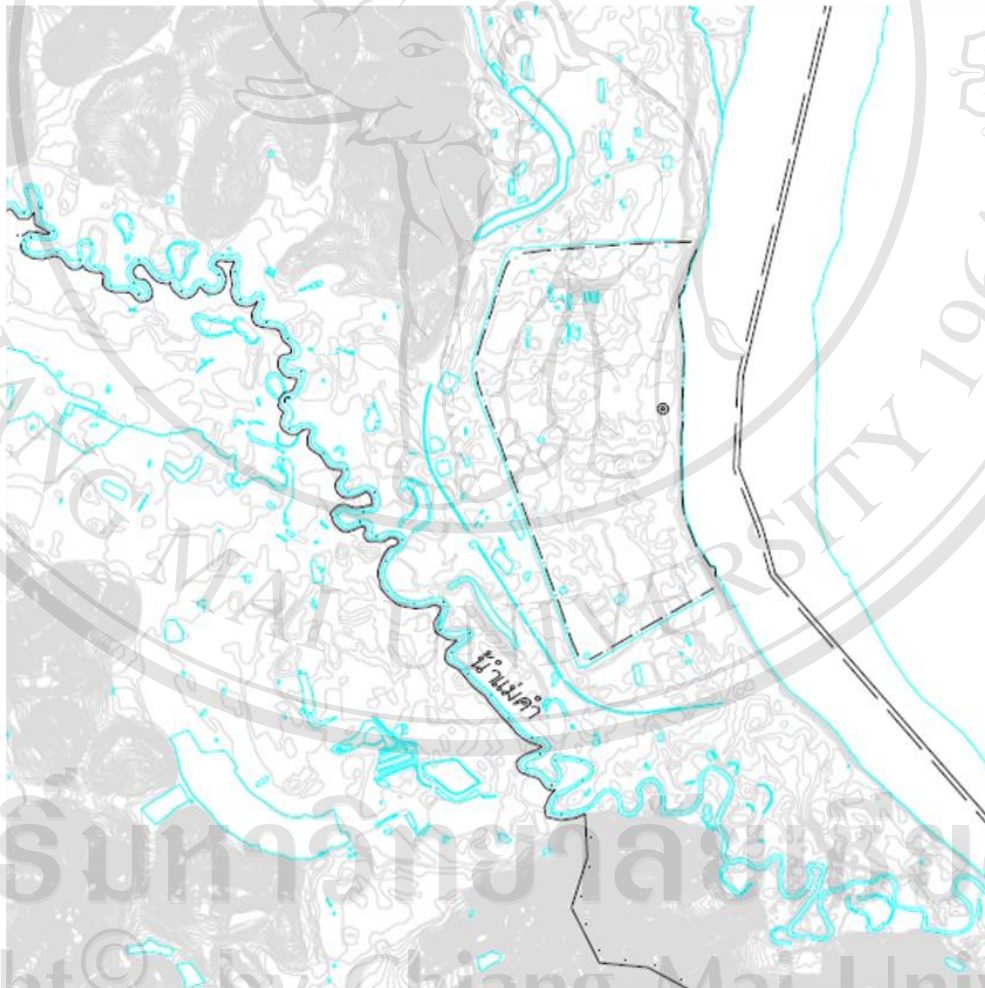
- **กลุ่มประชาชนผู้อยู่อาศัยในเมือง** เป็นกลุ่มที่ได้ประโยชน์หรือผลกระทบจากแนวทางการพัฒนาโดยตรง จึงเป็นกลุ่มที่ต้องสอบถาม เพื่อตรวจสอบข้อมูลจากวรรณกรรมและทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมในเมือง ตลอดจนสังคมวัฒนธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะภายในเมือง ลักษณะกิจกรรมและข้อปัญหาจากการใช้งานพื้นที่สาธารณะด้วย
- **กลุ่มผู้มาเยือน** เป็นกลุ่มที่จะส่งผลต่อการใช้งานของผู้ใช้เมืองเป็นประจำ เป็นกลุ่มที่ต้องสอบถามความเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะภายในเมือง ลักษณะกิจกรรมและข้อปัญหาจากการใช้งาน เพื่อคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดกับเมืองและคนในเมือง

รูปที่ 3.1 แสดงการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไป

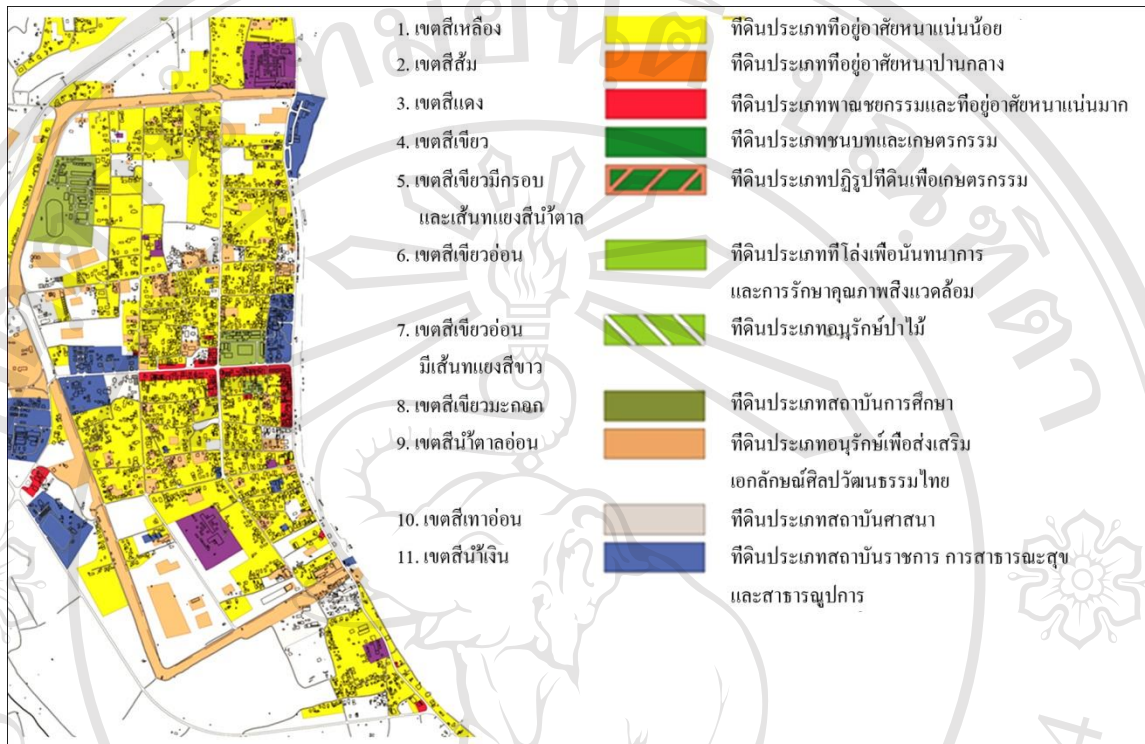
3.1.3 การค้นหาและจัดทำแผนที่สำรวจ

เพื่อทำความเข้าใจสภาพพื้นที่โดยรวมของเมืองเชียงใหม่และกำหนดลำดับแผนงาน จึงต้องเตรียมแผนที่สำหรับการสำรวจ โดยเป็นแผนที่ที่แสดงเนื้อหาขอบเขตและการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ และจะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลว่ามีการใช้งานและทิศทาง ให้ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด เมื่อได้แผนที่ที่มีเนื้อหาและความละเอียดมากพอแล้วจึงนำมาทำความเข้าใจในลักษณะโดยรวมทางกายภาพ ทั้งทิศทาง ตำแหน่งที่ตั้ง เส้นทางสัญจร ระดับพื้นที่ แหล่งน้ำและสถานที่สำคัญที่จะเป็นจุดอ้างอิง โดยสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การสื่อสารและสอบถามผู้ให้ข้อมูลได้ง่ายและตรงตามเป็นจริง

รูปที่ 3.2 แผนที่แสดงระดับความสูงพื้นที่บริเวณเมืองเชียงใหม่

โดย สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองเชียงใหม่ (2556)

รูปที่ 3.3 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์พื้นที่เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน
โดย สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองเชียงใหม่ (2556)

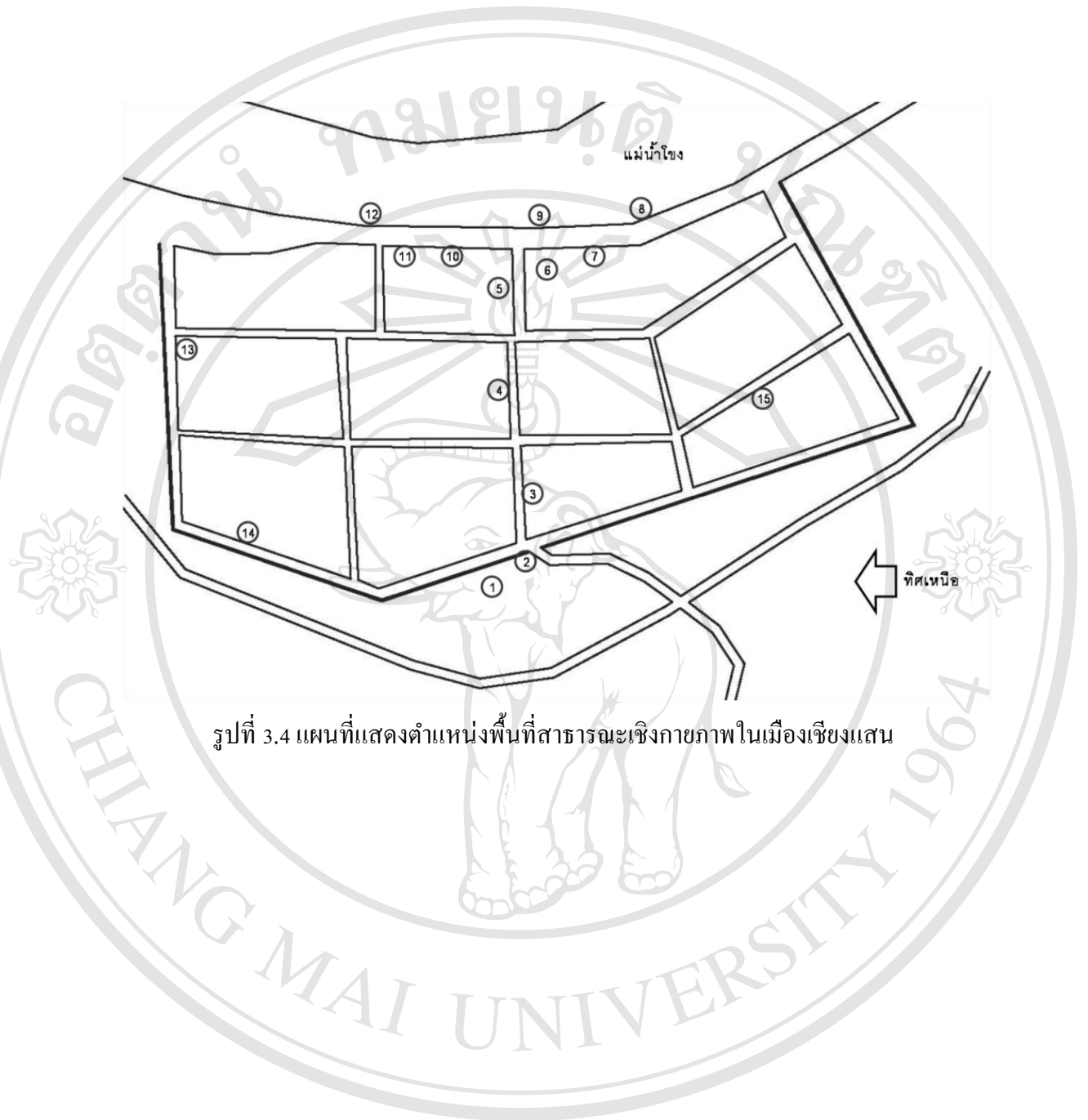
นอกจากนี้ต้องนำแผนที่ที่ได้มาลดทอนข้อมูล เตรียมเป็นแผนที่ประกอบการสัมภาษณ์ ในเรื่องความเข้าใจ ความหมายพื้นที่สาธารณะของชาวเชียงใหม่ และตำแหน่งของพื้นที่เหล่านั้น เพื่อความสะดวกในการให้ข้อมูลและบันทึกผลการสำรวจ โดยแผนที่ที่จัดทำจะมี 2 แบบ คือ

- แผนที่ตำแหน่งพื้นที่สาธารณะตามความเข้าใจของชาวเชียงใหม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลในแง่ความหมายของพื้นที่และตำแหน่งที่ตั้ง
- แผนที่การเดินทางประจำเพื่อไปสู่พื้นที่สาธารณะนั้นของผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลในแง่การเดินทาง การเข้าถึงพื้นที่ ความสะดวกและข้ออุปสรรค

3.1.4 การกำหนดพื้นที่สำรวจ

แม้ว่าในเมืองเชียงใหม่นั้นมีบริเวณที่เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะประโยชน์อยู่มาก แต่พื้นที่ที่มีการใช้งานเป็นพื้นที่สาธารณะตามการทบทวนวรรณกรรมนั้น ต้องมีผู้คนใช้งานอยู่อย่างหนาแน่น และสม่ำเสมอ ประกอบกับการสอบถามข้อมูลต้องการสอบถามความเข้าใจความหมายผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเมืองด้วยว่ามีนิยามความหมายเป็นอย่างไร จึงเลือกพื้นที่ที่มีกิจกรรมการใช้งานอย่างคึกคักเป็นพื้นที่ที่ทำการสุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์และสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เพราะเป็นพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพที่ชัดเจนตามการทบทวนวรรณกรรมและสามารถใช้เป็นจุดตั้งคำถามหรือชวนให้ระลึกถึงการใช้พื้นที่แบบเดียวกันนี้ในส่วนอื่นของเมือง ซึ่งในบริเวณพื้นที่ที่มีความหนาแน่นในการใช้งานนั้นยังสามารถแบ่งออกได้เป็น

- บริเวณที่มีความหนาแน่นมาก คือ บริเวณลานริมแม่น้ำโขง ย่านตลาดสดเชียงใหม่ และย่านร้านคำริมโขง โดยการใช้งานพื้นที่สาธารณะในบริเวณนี้จะมีลักษณะที่ต่อเนื่องกันเป็นผืน
- บริเวณที่มีความหนาแน่น คือ บริเวณตลอดแนวถนนพหลโยธิน วัดและสถานที่ราชการ และย่านชุมชน(ป๊อปปี้) โดยการใช้งานพื้นที่สาธารณะในบริเวณนี้จะมีลักษณะกระจายแทรกตัวในบริเวณย่านชุมชนหรือเกาะกับแนวถนนหลัก

รูปที่ 3.4 แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเมืองเชียงใหม่

3.2 การเก็บข้อมูล

3.2.1 การสำรวจพื้นที่ทางกายภาพ

การสำรวจขั้นต้นเลือกศึกษาในบริเวณพื้นที่ที่มีความหนาแน่นในการใช้งานก่อน เพราะเป็นบริเวณที่สามารถสังเกตการใช้งานพื้นที่สาธารณะของกลุ่มตัวอย่างได้ชัดเจนและการสอบถามเพื่อตรวจทานข้อมูลสามารถทำได้สะดวก เนื่องจากผู้ถูกถามสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวได้ง่าย ในส่วนการศึกษาทำโดยใช้การสังเกตสภาพแวดล้อมพร้อมจดบันทึกสิ่งที่พบ ทำการบันทึกภาพบรรยากาศด้วยกล้องถ่ายภาพ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล การบันทึกข้อมูลส่วนนี้ให้ความสนใจสภาพกายภาพของเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างคนในเมืองกับพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพภายในเมืองเป็นหลัก

รูปที่ 3.5 แสดงการใช้พื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเมืองเชียงใหม่

ในลำดับต่อมาทำการสำรวจสภาพกายภาพโดยรวมของเมืองว่า ปัจจุบันมีสภาพทางกายภาพเป็นเช่นไร พิจารณาและทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบริเวณ ย่านและพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเมือง ว่าแต่ละส่วนเชื่อมโยงกันอย่างไร พร้อมตรวจทานว่ามีพื้นที่สาธารณะอื่นนอกจากที่พบการใช้งานในขั้นต้นอีกหรือไม่ หรือพื้นที่ใดที่ถูกพัฒนาแต่กลับไม่พบการใช้งานตามเป้าประสงค์ เพื่อใช้เป็นประเด็นตั้งคำถามกับกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการใช้งานพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพภายในเมืองต่อไป

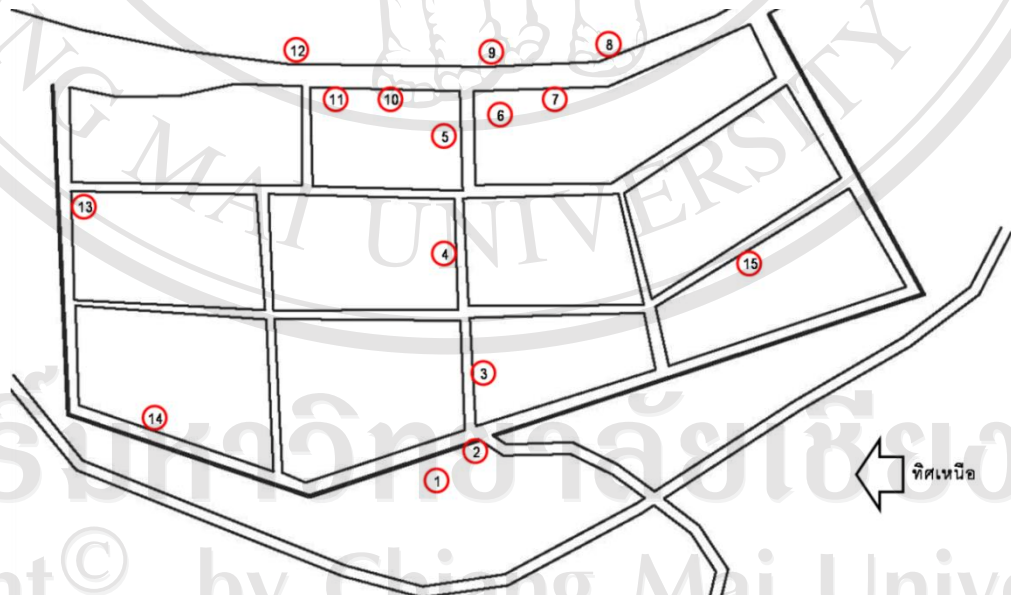

รูปที่ 3.6 แผนที่กายภาพเมืองเชียงใหม่แสดงพื้นที่อาคารและพื้นที่ว่างภายในเมือง
ใช้ตรวจสอบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับตำแหน่งพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพภายในเมือง
โดย สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองเชียงใหม่ (2555)

3.2.2 การสังเกตและสัมภาษณ์

การสังเกตการใช้งานพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพของชาวเมือง แล้วสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในประเด็นเกี่ยวกับการนิยามความหมายพื้นที่สาธารณะ ที่ตั้งของพื้นที่สาธารณะเหล่านั้น ตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้งานและความเห็นในการพัฒนาหรือแก้ปัญหการใช้งานพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพเหล่านั้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

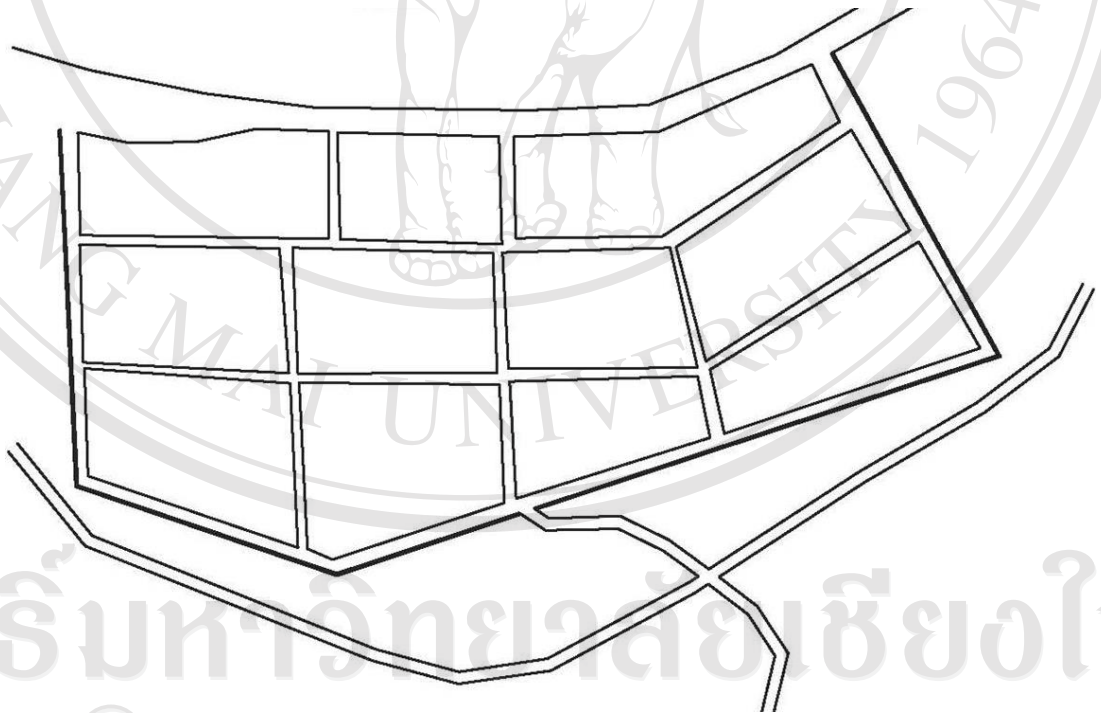
- **กลุ่มประชาชนผู้อยู่อาศัยในเมือง** ได้แก่ ชาวเมืองที่อาศัยในเมือง หน่วยงานหรือร้านค้าในเมือง เนื่องจากเป็นผู้ได้รับผลกระทบและเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในการสังเกตหรือสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประเภทนี้สามารถใช้เวลาได้นานกว่าอีกกลุ่ม การสอบถามมักทำได้ค่อนข้างละเอียด แต่ต้องระวังและควบคุมการออกนอกประเด็นที่ถาม เพราะมักมีข้อมูลอื่นแฝงเพิ่มเติมมา
- **กลุ่มผู้มาเยือน** ได้แก่ ประชาชนจากชุมชนอื่นที่เข้ามาติดต่อธุระ นักท่องเที่ยวหรือคนงานรับจ้าง เป็นต้น เป็นกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลาไม่ต่อเนื่อง แต่ลักษณะการใช้พื้นที่สาธารณะของกลุ่มตัวอย่างนี้อาจส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของย่านในอนาคต กลุ่มนี้ต้องมีการรวบรวมประเด็นและถามโดยใช้เวลารวบรวม

รูปที่ 3.7 แผนที่ลดทอนรายละเอียดสำหรับให้กลุ่มตัวอย่างตรวจทานที่ตั้งพื้นที่สาธารณะในเมือง

เพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มตัวอย่างถูกชี้นำคำตอบเนื่องจากความคุ้นเคยกับข้อมูลการท่องเที่ยว ซึ่งถูกประชาสัมพันธ์อย่างมากและอาจบิดา จนเป็นปัญหาในการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างได้ ผู้วิจัยจึงเลือกจัดทำแผนที่ที่ได้ลดทอนรายละเอียดลง แล้วขอให้กลุ่มตัวอย่างชี้ตำแหน่งและบอกเส้นทางลงในแผนที่นั้นทั้งนี้การวางแผนที่ดีเหมาะสมต่อการระลึกตำแหน่งที่ตั้งของบริเวณแต่ละแห่งในเมืองนั้นมิได้อิงตามแนวเหนือใต้ แต่อิงกับแนวกำแพงเมืองและแนวแม่น้ำโขง เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มักให้ข้อมูลโดยเริ่มจากการมองหาแนวแม่น้ำโขงก่อน ทั้งนี้ส่วนแผนที่ลดทอนรายละเอียดที่ผู้วิจัยจัดทำ นอกจากใช้เป็นเครื่องมือตั้งต้นในการพูดคุยสอบถามข้อมูลแล้ว ยังช่วยในการบันทึกข้อมูล โดยแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

- แผนที่ตำแหน่งพื้นที่สาธารณะตามความเข้าใจของชาวเชียงแสน เพื่อให้ได้ข้อมูลในแง่ความหมายของพื้นที่และตำแหน่งที่ตั้ง
- แผนที่การเดินทางประจำเพื่อไปสู่พื้นที่สาธารณะนั้นของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลในแง่การเดินทาง การเข้าถึงพื้นที่ การเชื่อมโยงของพื้นที่ ความสะดวกในการใช้งาน และอุปสรรค

รูปที่ 3.8 แผนที่ลดทอนรายละเอียดสำหรับให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตำแหน่ง และเส้นทางสู่พื้นที่สาธารณะในเมือง

3.2.3 การประชุมกลุ่มย่อย

เป็นการรับฟังและประเมินความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง ซึ่งมีประเด็นสำคัญในการตรวจทานข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลขั้นต้นและรวบรวมความเห็นจากกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อแนวทางพัฒนาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเมืองเก่าเชียงใหม่ ทั้งนี้เครื่องมือสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความเห็นคือ การสรุปสภาพกายภาพของเมืองและพื้นที่สาธารณะที่ผู้วิจัยพบตามจริงและตั้งคำถามต่อแนวทางพัฒนา จากนั้นจึงใช้แผนที่ประกอบกับการบันทึก Mind map ระหว่างการสนทนา เพื่อให้เห็นภาพเนื้อหาที่ชัดเจนร่วมกัน โดยตัวแทนกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

- ผู้ที่พักอาศัยในเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นผู้ได้รับผลกระทบและเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดในย่านอย่างต่อเนื่อง
- เยาวชน นักเรียน นักศึกษาในพื้นที่ ที่จะขับเคลื่อนชุมชนในอนาคต
- ผู้แทนภาครัฐและหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลมรดกทางศิลปวัฒนธรรมหรือ อาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อสมศ.) ที่สามารถประสานและผลักดันแนวทางพัฒนาชุมชนเมืองเก่าเชียงใหม่ต่อไป

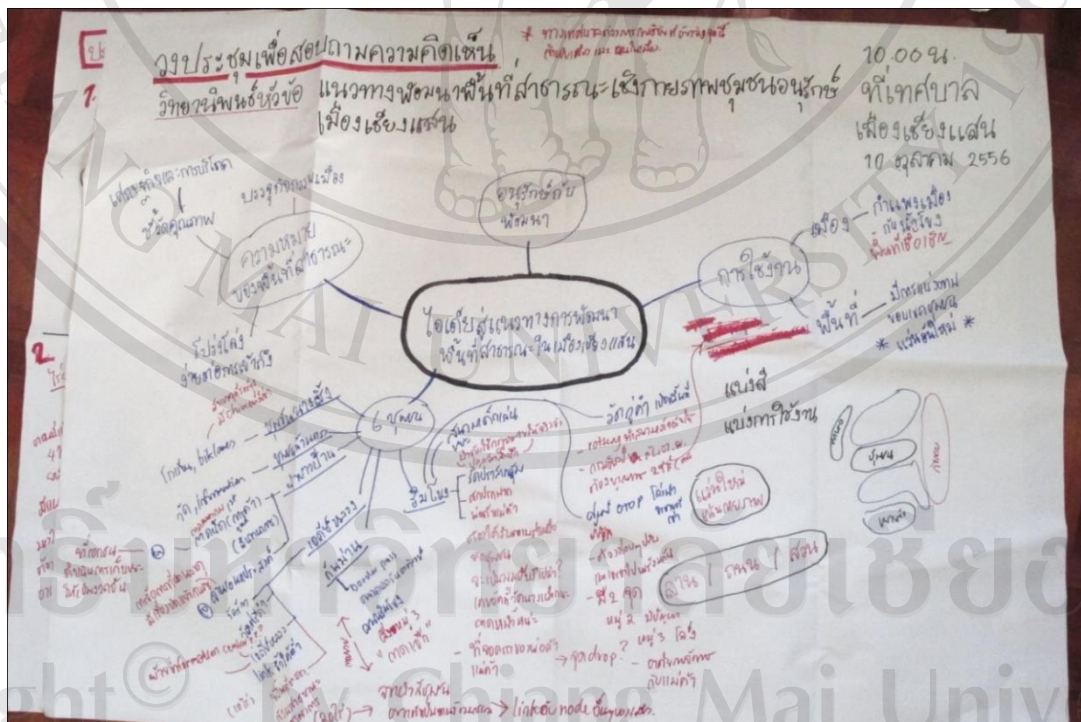

รูปที่ 3.9 แสดงบรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยกับบุคลากรในเทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่

ในวันที่ 10 ตุลาคม 2556

รูปที่ 3.10 แสดงบรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยกับบุคลากรในเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน
ในวันที่ 10 ตุลาคม 2556

รูปที่ 3.11 แสดงบันทึก Mind map ในการประชุมกลุ่มย่อยที่เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน
ในวันที่ 10 ตุลาคม 2556

รูปที่ 3.12 แสดงการบันทึกความเห็นลงบนแผนที่ที่บุพลาสดิกใสในการประชุมกลุ่มย่อยที่
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 ในวันที่ 11 ตุลาคม 2556

รูปที่ 3.13 แสดงการบันทึกความเห็นลงบนแผนที่ที่บุพลาสดิกใสในการประชุมกลุ่มย่อยที่
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 ในวันที่ 11 ตุลาคม 2556

รูปที่ 3.14 แสดงบรรยากาศการอภิปรายความเห็นในการประชุมกลุ่มย่อยที่
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 ในวันที่ 11 ตุลาคม 2556

รูปที่ 3.15 แสดงบรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยของกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ที่
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 ในวันที่ 11 ตุลาคม 2556

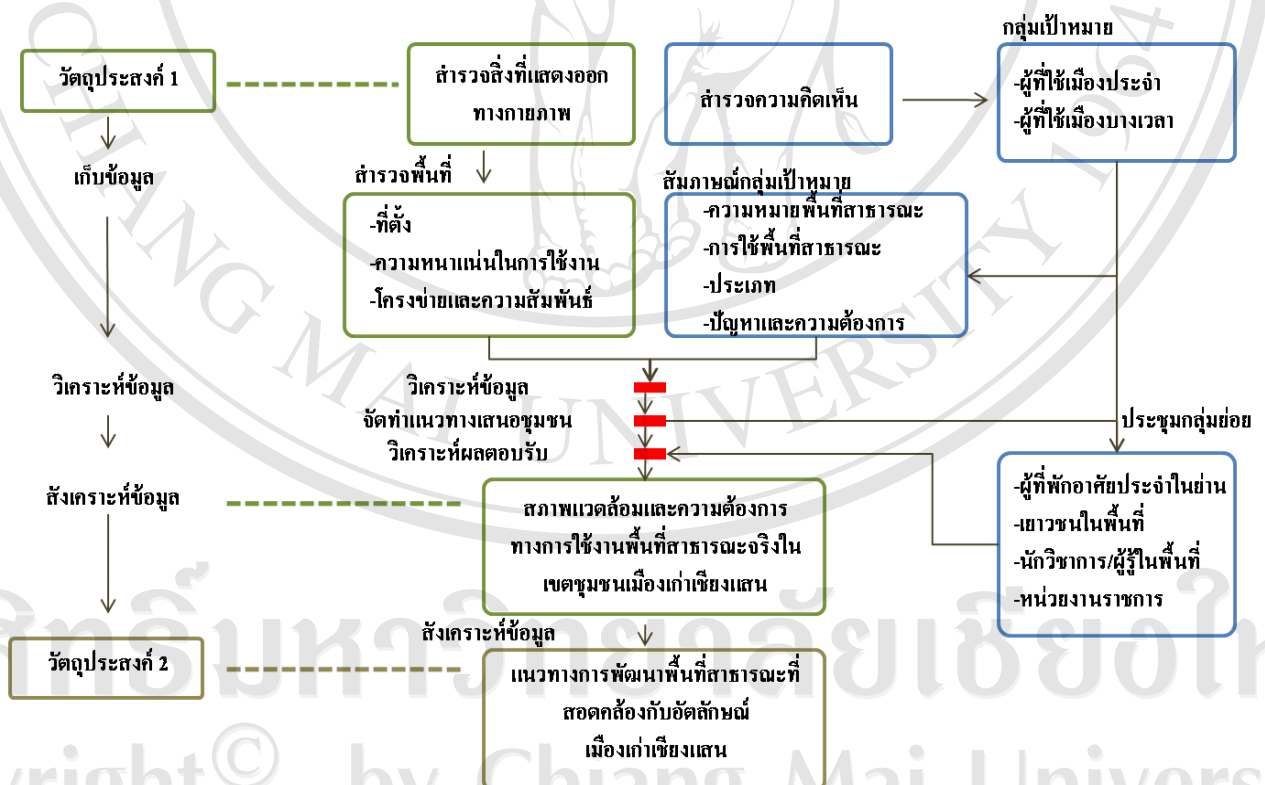

รูปที่ 3.16 แสดงบรรยากาศการอภิปรายความเห็นในการประชุมกลุ่มย่อยที่
ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ในวันที่ 10 ตุลาคม 2556

รูปที่ 3.17 แสดงบรรยากาศการอภิปรายความเห็นในการประชุมกลุ่มย่อยที่
ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ในวันที่ 11 ตุลาคม 2556

การเตรียมตัวก่อนการประชุมกลุ่มย่อยเป็นสิ่งสำคัญ โดยก่อนการประชุมต้องสรุปทำความเข้าใจประเด็นและสาระสำคัญที่ต้องการจากการประชมนั้นคือ การตรวจทานข้อมูลความเป็นสภาพกายภาพของพื้นที่เชิงกายภาพในพื้นที่ศึกษา ตรวจทานความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพื้นที่เชิงกายภาพ และพยายามชักชวนให้เกิดการแสดงข้อคิดเห็นต่อแนวทางพัฒนาที่ผู้วิจัยได้ประมวลมานำเสนอ แล้วทำการบันทึกสาระที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละครั้งเอาไว้ ทั้งนี้ในการทำการประชุมมีข้อพึงระวังในเรื่องการออกนอกประเด็นจากที่ตั้งใจไว้ เพราะในเรื่องการจัดการพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพเกี่ยวเนื่องถึงการวางแผนจัดการทรัพยากรส่วนกลางในเมืองเชียงใหม่เป็นประเด็นเปราะบางที่เอื้อให้เนื้อหาการพูดคุยออกนอกประเด็นที่ต้องการไปสู่ปัญหาการจัดการด้านอื่นของเมือง ซึ่งการตั้งมั่นอยู่ในประเด็นและสาระสำคัญของงานวิจัยจะช่วยให้การประชุมเป็นไปในเนื้อหาและใช้เวลาที่จัดไว้ได้อย่างเหมาะสม

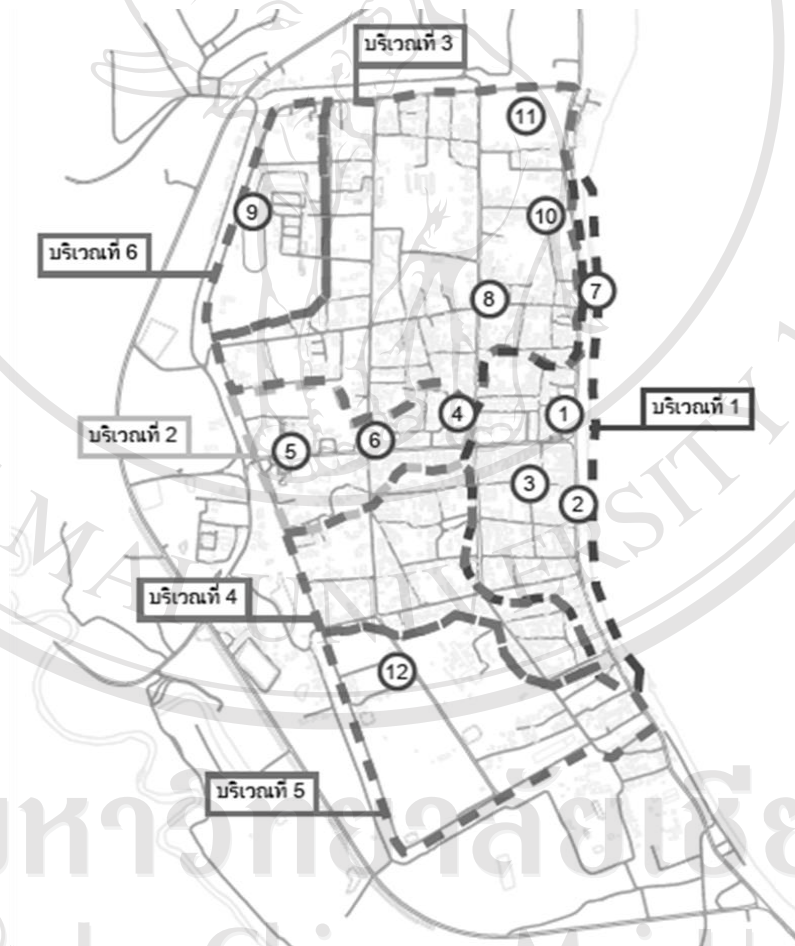

รูปที่ 3.18 ผังแสดงกระบวนการศึกษา

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิเคราะห์

3.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.) การนำข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ขึ้นต้นมาวิเคราะห์เชิงพื้นที่ (Spatial analysis) โดยใช้การทำตารางข้อมูลเชิงบรรยาย (Data matrix) แล้วนำผังบริเวณมาแปลงเป็นผังการใช้พื้นที่ เพื่อค้นหาลักษณะเฉพาะและทำความเข้าใจความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่และระหว่างบริเวณพื้นที่ในแต่ละแห่งของเมือง จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพภายในเมืองด้วยกระบวนการเดียวกัน จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) นำข้อมูลที่ได้มาประมวลร่วมกัน เพื่อหาปัจจัยที่จะใช้ในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพ

รูปที่ 3.19 แผนที่แสดงการประมวลบริเวณพื้นที่ในเมืองเพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงพื้นที่

ตารางที่ 3.1 แสดงประมวลลักษณะเด่นของแต่ละบริเวณภายในเมือง

	ตารางพิจารณาพื้นที่แต่ละส่วนของเมืองตามปัจจัยในการใช้งาน					
	บริเวณที่ 1	บริเวณที่ 2	บริเวณที่ 3	บริเวณที่ 4	บริเวณที่ 5	บริเวณที่ 6
ความหนาแน่นในการใช้งานพื้นที่	หนาแน่นที่สุด	หนาแน่น	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อยมาก	น้อยที่สุด
ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่	ค้าขาย พักผ่อน	ค้าขาย ท่องเที่ยว พักผ่อน	อยู่อาศัย	อยู่อาศัย	รองรับการ ขยายตัว	รองรับการ ขยายตัว
ลักษณะการใช้โครงข่าย	ใช้ต่อเนื่องหมด มีหลายขนาดและ วิธีการ	ใช้ทางสายหลัก เป็นหลัก	ใช้ทั้งสายหลัก และรอง	ใช้ทั้งสายหลัก และรอง	ใช้ทางสายหลัก เป็นหลัก	ใช้ทางสายหลัก เป็นหลัก

รูปที่ 3.20 ตัวอย่างแผนผังแสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่แต่ละบริเวณในเมือง

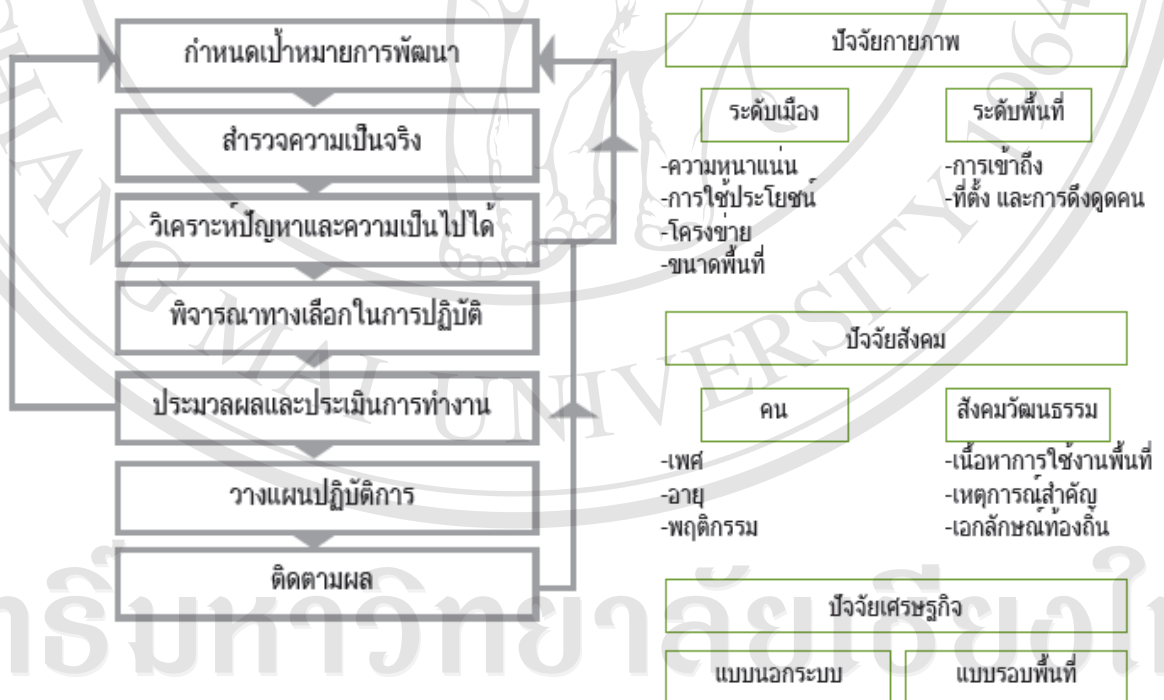
2.) การนำข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายการศึกษามาวิเคราะห์ โดยใช้การเข้ารหัสตามประเภทข้อมูล (Data coding) สื่อกี่ใช้บันทึก วัตถุประสงค์และประเด็นที่พบ เพื่อหารหัส แนวทางข้อมูลและความสัมพันธ์ระหว่างรหัสและแนวทางข้อมูล จากนั้นทดลองถามข้อคิดเห็นของชุมชน เพื่อตรวจให้ตรงวัตถุประสงค์และคำถามงานวิจัย ข้อมูลที่ได้จากขั้นนี้จะถูกคัดกรองให้ง่ายต่อการเข้าใจ ซึ่งแนวทางของข้อมูลจะชี้ไปที่ลักษณะตามความเป็นจริงของ พื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพของเมืองและปัจจัยที่มีผลในการพิจารณาเพื่อวางแผนทางพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 3.2 แสดงการบันทึกลักษณะพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพแบ่งตามแต่ละบริเวณในเมือง

	บริเวณที่ 1	บริเวณที่ 2	บริเวณที่ 3	บริเวณที่ 4	บริเวณที่ 5	บริเวณที่ 6
พื้นที่ชุมชนที่อยู่ในบริเวณ	ริมโขง, ผาขาวบ้าน	พระเจ้าล้านทอง, เจดีย์หลวง, หัพนาม	เจ้าแม่นางเซ้ง, พระเจ้าล้านทอง, ผาขาวบ้าน	ริมโขง, เจดีย์หลวง, หัพนาม	ริมโขง, เจดีย์หลวง, หัพนาม	เจ้าแม่นางเซ้ง
คำอธิบายลักษณะพื้นที่	การค้า การขนถ่าย, ใช้งานหนาแน่น	ท่องเที่ยว เชื่อมต่อ บริการข้อมูล	พักผ่อน บริการที่พัก	พักผ่อน บริการที่พัก	ใช้งานเบาบาง เปรี้ยว รกร้าง รอพัฒนา	ใช้งานเบาบาง รอพัฒนา เชื่อมต่อ บริการข้อมูล
จุดเด่น (STRENGTH)	มีชีวิตชีวา หลากหลาย เป็นจุดเชื่อมโยงติดแม่น้ำโขง	เป็นทางเลือกต่อการบริเวณ1 มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีบริการข้อมูล	เงียบสงบ มีวัดเก่าให้ชมมาก	เงียบสงบ มีที่ว่างอยู่มาก เดินทางคลองด้ว	มีที่ว่างอยู่มาก เดินทางคลองด้ว	มีที่ว่างอยู่มาก เดินทางคลองด้ว
จุดด้อย (WEAK)	แออัด สกปรก มีฝุ่นละอองมาก คมนาคมติดขัด จุดหยุดพักไม่พอ	มีฝุ่นมาก ไม่ชวนเดิน จุดแวะน้อย ชมได้ไม่นาน	ขาดจุดหมายที่สำคัญ ขาดการส่งเสริม และการจัดการเนื้อหาทางวัฒนธรรม	ขาดจุดหมายที่สำคัญ ขาดการส่งเสริม และการจัดการเนื้อหาทางวัฒนธรรม	เปรี้ยว รกร้าง แสงสว่างไม่พอ	ขาดการส่งเสริม และการจัดการเนื้อหาทางวัฒนธรรม
โอกาส (OPPORTUNITY)	สามารถพัฒนาส่งเสริมการค้า และการท่องเที่ยว	สามารถพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว และกิจกรรมชุมชน	สามารถพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวด้วยจักรยาน, ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	สามารถพัฒนาส่งเสริมการค้า, การท่องเที่ยว และการเดินทาง	สามารถพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว
ความเสี่ยง (THREAT)	อาชญากรรม อุบัติเหตุ ผู้ค้าต่างถิ่น	อึและการท่องเที่ยวมากเกินไป พื้นที่กิจกรรมชุมชนที่นำเสนอใจมีน้อย	เปลี่ยนเป็นเกสเฮาส์มากขึ้น ภาพวิถีชุมชนจะหายไป	รูปแบบการใช้ชีวิตเปลี่ยนทำให้วิถีชุมชนหายไป	อาชญากรรม อุบัติเหตุ	อาชญากรรม อุบัติเหตุ

3.3.2 การสรุปผลการวิเคราะห์ ทำสรุปโดยแยกเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์งานวิจัยและจัดให้เหมาะสำหรับการเชื่อมโยงข้อมูลสามทาง (Triangulation) ซึ่งประกอบด้วย

- กรอบแนวคิดในการวิจัยซึ่งแสดงลักษณะมาตรฐานทางวิชาการในด้านการควบคุมการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและควบคุมลักษณะการใช้พื้นที่ของเมืองเก่า อันได้แก่ ทฤษฎีหรือแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์และพัฒนาเมือง ตลอดจนกรอบนโยบายที่ใช้ขับเคลื่อนการทำงานระดับปฏิบัติการของเมือง
- การรวบรวมความหมาย ตำแหน่งที่ตั้ง ปัญหาหรือลักษณะการใช้งานพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพ ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของชุมชนในเมืองเก่าเชียงใหม่
- การประมวลลักษณะทางกายภาพของพื้นที่อันแสดงถึงจุดเด่นจุดด้อยของเมืองเชียงใหม่

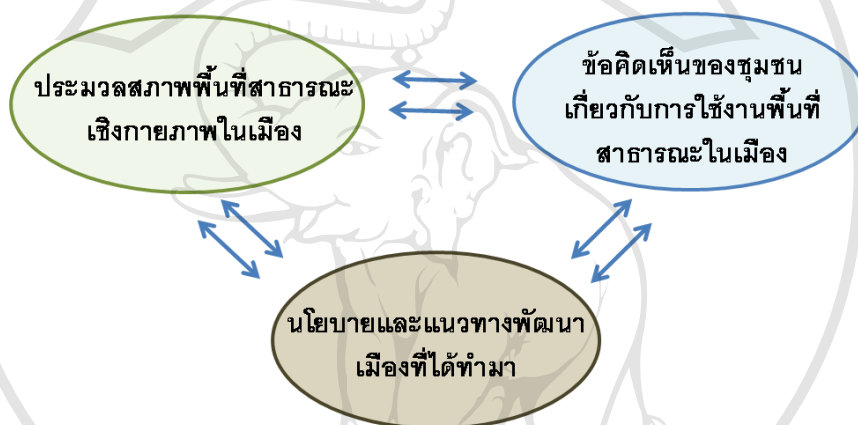
รูปที่ 3.21 แผนผังแสดงกระบวนการในการพัฒนาเมืองของ Cliff Moughtin (2003)

และ แผนผังแสดงการประมวลปัจจัยในการพิจารณาการใช้พื้นที่สาธารณะ

อิงตามกาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550)

3.4 การสังเคราะห์ข้อมูล

การสังเคราะห์ข้อมูลเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพ ทำได้โดยอาศัยผลการสรุปผลการวิเคราะห์จากการเชื่อมโยงข้อมูลสามทาง (Triangulation) จากนั้นนำชุดข้อมูลมาเรียบเรียงตามลำดับกระบวนการในการพัฒนาเมือง ตรวจสอบความสอดคล้องกับนโยบายที่ใช้ในเมือง จากนั้นสรุปให้กระจับเป็นสารสนเทศแล้วนำไปสอบทาน โดยการสอบถามตัวแทนกลุ่มตัวอย่างชุมชนในเมืองเก่าเชียงใหม่ซ้ำอีกครั้ง แล้วจึงนำผลขั้นสุดท้ายมาสรุปเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพชุมชนเมืองเก่าเชียงใหม่

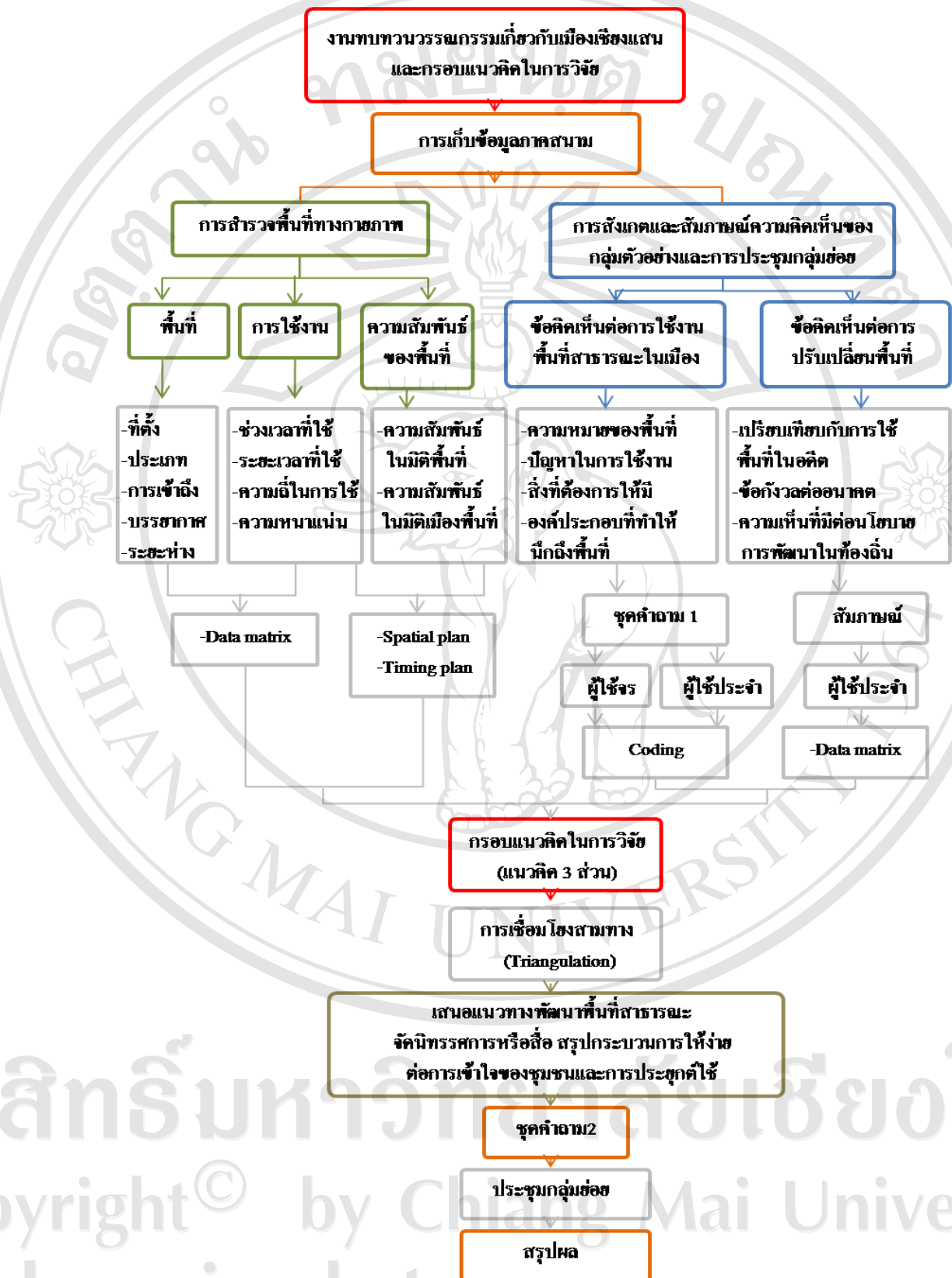

รูปที่ 3.22 ผังแสดงการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อสรุปผล

3.5 การสรุปผลและข้อเสนอแนะของการวิจัย

การวิจัยคาดหวังที่จะได้ชุดความรู้สำหรับการทำความเข้าใจและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่าเชียงใหม่ การสรุปผลจึงเป็นการรวบรวมขอความเข้าใจที่ได้มาผ่านกระบวนการการศึกษา แล้วประเมินข้อจำกัด ข้อบกพร่องในการทำงานไว้ให้ผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์หรือพัฒนาให้เป็นประโยชน์ในขั้นต่อไป โดยการสรุปแบ่งเป็นหมวดได้ดังนี้

- อุปสรรคและข้อจำกัดในการดำเนินงาน
- ข้อเสนอแนะต่องานศึกษาแนวทางพัฒนาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพเมืองเชียงใหม่

รูปที่ 3.23 ผังแสดงกระบวนการศึกษา

สรุปเนื้อหาท้ายบท

การศึกษาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเมืองเชียงใหม่เป็นการทำความเข้าใจลักษณะกายภาพที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน รวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะและการใช้พื้นที่ภายในเมืองของชาวเชียงใหม่ เพื่อนำมาประมวลไว้เป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพในเมืองเก่าเชียงใหม่ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โดยกระบวนการศึกษาในส่วนการเก็บข้อมูลซึ่งเป็นการตอบต่อวัตถุประสงค์งานวิจัยในข้อที่ 1 และ 2 ได้อิงตามกระบวนการการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ในการรวบรวม จัดกลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพกายภาพในเมืองได้มีการวิเคราะห์เชิงพื้นที่โดยใช้แผนที่ในหลายมิติต่างกัน ส่วนการประมวลข้อมูลขึ้นเป็นแนวทางพัฒนาจะเป็นการผนวกระหว่างข้อมูลที่ได้รวบรวมมากับแนวคิดในการพัฒนาชุมชนซึ่งรวมถึงแผนพัฒนาหรือนโยบายในท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้ผลการศึกษาได้สรุปความหมาย การใช้และความหนาแน่นในการใช้งานพื้นที่สาธารณะ ประเภท ที่ตั้งพื้นที่สาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สาธารณะ และประมวลปัญหา ในการเลือกใช้งานพื้นที่สาธารณะในเมืองเชียงใหม่ตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นำไปสู่การประมวลแนวทางพัฒนาพื้นที่สาธารณะภายในเมืองเชียงใหม่